

Δημήτρης Γουλή, *Εικόνες της παιδικής ηλικίας στη μεγάλη οθόνη. Σκέψεις και ιδέες για την αξιοποίηση του κινηματογράφου στην εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη, University Studio Press 2016.

Ιούλιος 2017- ΤΕΥΧΟΣ 25

Δημήτρης Γουλή, *Εικόνες της παιδικής ηλικίας στη μεγάλη οθόνη. Σκέψεις και ιδέες για την αξιοποίηση του κινηματογράφου στην εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη, University Studio Press 2016.

Το βιβλίο αυτό με εξειδίκευση στην αξιοποίηση του κινηματογράφου για παιδιά (και σε εκπαιδευτικό πλαίσιο) εντάσσεται σε ένα ευρύ πλέγμα επιστημονικών προσεγγίσεων που αφορούν την παιδική ηλικία και είναι οι πολιτισμικές σπουδές. Οι πολιτισμικές σπουδές μελετούν το παιδί στον πολιτισμό με μια οπτική ιστορική και συγχρονική, βλέπουν το παιδί στο σύγχρονο περιβάλλον αλλά σε συσχετισμό με το παρελθοντικό και μέσα από ποικίλα πολιτισμικά προϊόντα και όχι κατ' ανάγκη αυτά που θεωρούνται «υψηλής» αισθητικής αξίας.

Το σινεμά, αν και πια θεωρείται καταξιωμένο πολιτισμικό προϊόν, δεν χρησιμοποιείται ιδιαίτερα στο χώρο του σχολείου. Έτσι, το βιβλίο του Δημήτρη Γουλή δεν καλύπτει μόνο ένα

προϋπάρχον κενό που αφορά την ανυπαρξία μελετών στην Ελλάδα για την παιδική ηλικία και τον κινηματογράφο [\[1\]](#), αλλά επίσης προτείνει ευρηματικούς και διασκεδαστικούς τρόπους χρήσης του σινεμά στο χώρο του σχολείου.

Η βασική ιδέα που διατρέχει το βιβλίο εκφράζεται πολύ καλά από τον ίδιο το συγγραφέα: «Η κινηματογραφική εικόνα χαρακτηρίζεται από μια αντίφαση: είναι προϊόν μιας μηχανής που έχει τη δυνατότητα να καταγράψει ένα τμήμα της πραγματικότητας, από την άλλη όμως αυτή η πραγματικότητα εξαρτάται από τις επιλογές του σκηνοθέτη». Αυτό αποτελεί και τον κανόνα που ακολουθεί στη μελέτη του ο Γουλή, χρησιμοποιώντας τη γλώσσα και την τεχνική αυτής της μηχανής δείχνει πώς υπηρετείται ο άνθρωπος και συγκεκριμένα το παιδί, πώς αποτυπώνονται τα συναισθήματά του, η ψυχολογία του, όπως βέβαια κάθε φορά τα εμπνέεται και τα δημιουργεί ο σκηνοθέτης και οι ηθοποιοί του.

Το βασικό ερώτημα, που διατρέχει το σύνολο του βιβλίου και βρίσκει την απάντησή του άλλοτε ευθέως και άλλοτε έμμεσα, αφορά τον προσδιορισμό της παιδικής ηλικίας και την έννοια της παιδικότητας. Και εδώ να θυμηθούμε την άποψη του Peter Hollindale σε σχέση με το παιδικό βιβλίο –την οποία ενστερνίζεται ο Γουλής- ότι η παιδικότητα στη λογοτεχνία αποτελεί ένα μίγμα του αυθεντικού βιώματος του «να είσαι παιδί» αλλά, από την άλλη, και της φιλτραρισμένης από τη ματιά του ενηλίκου αντίληψης –και ανάμνησης- του τι σημαίνει «να είσαι παιδί».

Μόνο που στο σινεμά, όπου βέβαια αναγκαστικά διαμεσολαβεί ο ενήλικος δημιουργός, υπάρχει μια πολύ πιο ελεύθερη αντίληψη περί παιδικής ηλικίας και παιδικότητας. Ο κινηματογραφιστής (σκηνοθέτης, σεναριογράφος, ηθοποιός) δεν φέρει πίσω του αυτή την μακρά παράδοση διδακτισμού που συνοδεύει το παιδικό βιβλίο. Οι εικόνες της παιδικής ηλικίας που με τόσο πολύμορφους και διαφορετικούς

τρόπους αναδύονται από την μεγάλη οθόνη αποδίδουν με μεγάλη ελευθερία –και υποκειμενικότητα- το παιδί, χωρίς την αυτολογοκριτική διάθεση που ενίοτε ασυνείδητα κουβαλά ο συγγραφέας για παιδιά.

Αυτό θα πρέπει να το συνδέσουμε και με την επισήμανση του Γουλή στο 4ο κεφάλαιο όπου συζητά για τα δύο διαφορετικά νοήματα που ενυπάρχουν στο δίπολο κινηματογράφος και παιδική ηλικία: πρόκειται για το σινεμά που έχει χαρακτήρες παιδικούς αλλά απευθύνεται σε ένα δια-ηλικιακό κοινό ή και μόνο ενηλίκων ή για το σινεμά που απευθύνεται σε παιδιά; Προφανώς τον ίδιο τον ενδιαφέρει να συζητήσει για τις ταινίες που μέσα από τις αμέτρητες εκδοχές παιδικής ηλικίας δείχνουν πώς τελικά κατασκευάζεται και ιδεολογικοποιείται η παιδική ηλικία.

Στο 1ο κεφάλαιο του βιβλίου, ο αναγνώστης αντλεί χρήσιμες πληροφορίες για την κινηματογραφική γλώσσα και ορολογία. Π.χ. τι σημαίνουν ακριβώς όροι όπως κάδρο, πλάνο, μοντάζ, κ.λπ. και με τρόπο απλό και κατανοητό ακόμη και ο ανίδεος αναγνώστης ή το μικρό παιδί μπορούν να ενημερωθούν.

Στα επόμενα δύο κεφάλαια εξετάζεται «ο κινηματογράφος ως πολύπτυχο αγαθό» και η σχέση «λογοτεχνίας και κινηματογράφου», ενώ στο 4ο κεφάλαιο για την «παιδική ηλικία στον κινηματογράφο», πέρα από το παραπάνω ερώτημα κατά πόσο μιλάμε για κινηματογράφο για παιδιά ή κινηματογράφο με παιδιά, τίγονται πολύ ενδιαφέροντα θέματα:

- οργανώνεται η παρουσίαση των ταινιών με βάση το θέμα τους που καταλήγει και σε ένα είδος ομαδοποιήσεων, π.χ. ταινίες για πένθος, απώλεια, εξάρτηση, το μοχθηρό παιδί κ.λπ.

- προβάλλονται οι διαφορετικές παιδικές ηλικίες, που εξαρτώνται από το φύλο, το πολιτισμικό περιβάλλον, τις κοινωνικές συνθήκες κ.λπ.

- συζητιέται, αν και όχι διεξοδικά, η έννοια του κλασσικού στον κινηματογράφο.

Πολύ ενδιαφέρουσα η επιλογή του συγγραφέα να αναδείξει σε ξεχωριστό κεφάλαιο (5ο) την «επιστημονική φαντασία και παιδική ηλικία», σχολιάζοντας την έννοια της ετερότητας όπως αυτή διαμορφώνεται σε αυτό το είδος.

Καθώς όμως το βιβλίο είναι προσανατολισμένο κυρίως σε ένα κοινό εκπαιδευτικό και παιδιών, προτείνει ο συγγραφέας, στο 6ο κεφάλαιο, «οκτώ μικρά κινηματογραφικά εργαστήρια», με τα οποία μπορεί ο αναγνώστης να έχει μια πρώτη επαφή με την κινηματογραφική κάμερα. Μάλιστα για να γίνει πιο σαφής, στο επόμενο κεφάλαιο εφαρμόζει συγκεκριμένα τη θεωρητική προσέγγισή του σε «τρεις κινηματογραφικές ταινίες. Τρεις προτάσεις για τη μελέτη τους» με τις τρεις εξαιρετικές και διαφορετικού ύφους ταινίες Νανούκ, Τσίρκο, Κλέφτης ποδηλάτων.

Στο τέλος του βιβλίου -και αυτό αποτελεί προϊόν της εξαντλητικής έρευνας και αγάπης του Γουλή για το αντικείμενο μελέτης του- παρατίθενται 2 παραρτήματα με τίτλους 450 αξιοσημείωτων ταινιών για την παιδική ηλικία απ' όλο τον κόσμο και καρτέλες επεξεργασίας των 3 ταινιών, καθώς και ευρετήριο ταινιών, ονομάτων, όρων.

Κανατσούλη Μένη,

Καθηγήτρια, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης,

[1] Η αναφορά στις δύο προϋπάρχουσες μελέτες και τις συναφείς στη διεθνή βιβλιογραφία στο εισαγωγικό σημείωμά μου στο αφιέρωμα «Παιδική Λογοτεχνία και Κινηματογράφος» του τεύχους 24 του περιοδικού κείμενα